

Remiss 2004-06-16 ang. grytanlagsprov och grytjakt

Jo 2004/468

Svenska Jägareförbundet som beretts tillfälle att lämna synpunkter på dels rapporten *Fysiologiska reaktioner och beteenden hos grävlingar i grytanlagsprov* och andra situationer och dels *Statens veterinärmedicinska anstalts yttrande 2004-02-06* i ärendet får härmed anföra följande.

Inledning

I Jägareförbundets yttrande 2000-01-12 (bifogas) över Statens Jordbruksverks förslag om förbud mot träning och prov för grythundar samt jakt med hund under jord anförde förbundet stark kritik mot de vaga och ovetenskapliga grunder som Jordbruksverket hade för sitt ställningstagande. Mot den bakgrunden anser förbundet att den mera ingående undersökning som nu genomförts är positiv och att den skapar bättre förutsättningar för en objektiv bedömning av frågan. Samtidigt vill Jägareförbundet inledningsvis framhålla att frågan om hur ett djur upplever en viss situation i sig naturligtvis är en mycket komplicerad uppgift att bringa klarhet i.

Sammanfattning

Svenska Jägareförbundet anser

- att den genomförda undersökningen lämnat ett icke oväsentligt bidrag till en objektiv bedömning av ifrågavarande verksamhet. Genom det ringa antalet studerade grävlingar och avsaknaden av referensvärden gällande frilevande grävlingar finns det dock vissa begränsningar vad gäller uttolkningen av resultaten.
- att såväl den remitterade undersökningen som SVA:s yttrande inte utgör en saklig grund till att förbjuda grytanlagsprov med därtill hörande träningsverksamhet samt följaktligen inte heller jakt under jord enligt jaktlagstiftningens bestämmelser.
- att de remitterade handlingarna kan tjäna som underlag för eventuella justeringar i regelverket avseende träning och prov med grythundar samt hållandet av grävling för verksamheten. SVA:s förslag i detta avseende tillstyrks utom vad gäller kravet på att veterinär ska vara närvarande vid varje tränings- och provtillfälle.
- att grytanlagsproven till mycket stor del är en väsentlig förutsättning för att upprätthålla en god jaktetik i samband med grytjakten.
- att grytjakten har en icke oväsentlig betydelse för den svenska viltförvaltningen avseende en indirekt påverkan på ett flertal både jaktbara och icke jaktbara småviltarter och därmed även den biologiska mångfalden.
- att grytjakten har betydelse för att lösa skadeproblem inom jordbruket, trädgårdsodlingar, på byggnader/husgrunder etc.
- att välutbildade grythundar och upprätthållande av kunskap om grytjakt utgör en viktig del av beredskapen för att hindra spridningen av smittsamma sjukdomar.

- att grythundar behövs för att förhindra onödigt lidande när viltarter som lever under jord skadats vid jakt eller trafikolycka.

Synpunkter på den remitterade undersökningen

Den remitterade undersökningen är enligt Jägareförbundets mening i huvudsak väl genomförd och den fyller i vissa avseenden sitt ändamål. Två aspekter gör dock att studien enligt förbundets mening har ett begränsat värde. Det ena är det som undersökningen visar, nämligen att det finns relativt stora individuella skillnader mellan hur olika grävlingar reagerar i olika situationer. Konsekvensen av detta blir att resultatet av undersökningen försvagas genom det ringa antalet studerade grävlingar. Den andra aspekten är att det är svårt att jämföra grävlingars reaktion under artificiella förhållanden och bedöma/mäta detta mot grävlingars reaktioner under naturliga förhållanden där arten kan tänkas utsättas för liknande stressituationer – främst vid revirstrider inom arten och vid angrepp från predatorer. De testade grävlingarna reagerade som nämnts mycket olika på grythundsförsöken. Generellt sett reagerade de dock inte mer på detta än på andra undersökta stressfaktorer. I rapporten diskuteras att mekanismer för konfrontation med rovdjur ovan jord utvecklats under evolutionens lopp, vilket enligt detta resonemang tas som intäkt för ett teoretiskt resonemang om att en kontakt med en grythund under jord skulle vara skadligare än att ställas av en spetshund eller alternativt konfronteras med en möjlig predator ovan jord. Grävlingarnas stressreaktioner var dock inte starkare vid grythundsförsöken än då de ställdes av hund ovan jord.

I sammanhanget bör nämnas att erfarenheten visar att en grävling ställd av hund uppvisar ett beteende som i mångt och mycket liknar det som uppvisas av en grävling som konfronteras med en hund under jord. Den backar upp mot ett skydd som ger den ryggen fri och försvarar sedan framgångsrikt sitt närområde. Detta är sannolikt ett naturligt beteende för en grävling pressad av en predator och inte på något sätt långsiktigt skadligt. Att detta skulle vara särskilt stressande under jord verkar osannolikt inte minst som grävlingen förmodligen upplever grytet som en säkrare försvarsplats och därmed mycket väl kan vara tryggare där än ovan jord.

Försöksgrävlingarnas reaktioner i hjärtfrekvens och kroppstemperatur stöder teorin att försvar under jord inte stressar grävlingen mer än försvar ovan jord och på det stora hela inte mer än andra naturliga stressfaktorer. Det är följdriktigt att anta att konfrontationer med hund både ovan och under jord inte är värre än konfrontationer med naturliga predatorer och något som grävlingen är väl fysiologiskt rustad för att klara. Förutsatt att kontakterna inte blir mycket långvariga eller, i fråga om konstgrytsverksamhet, påverkas kraftigt negativt genom provledarens agerande.

Den rimliga slutsatsen av försöken är att verksamhet i konstgryt i normalfallet inte innebär överdriven stress för grävlingen, men att det kan finnas anledning att försöka identifiera särskilt stresskänsliga grävlingsindivider och inte använda dem i verksamheten.

Konsekvenser av ett förbud mot grytanlagsprov och/eller grytjakt

Träning och tester av hundar i konstgryt är av stor betydelse för avelsarbetet med grythundar. De fyller bland annat funktionen att sälla ut överdrivet aggressiva, och därför inte ändamålsenliga, hundar ur aveln och den praktiska jakten. Träningen i konstgryt ger även tillfälle till att korrigera felaktiga beteenden hos grythundar och kan därigenom vara skadeförebyggande, förutom att den kan förbättra hundarnas jaktliga funktion.

På lång sikt kan ett förbud mot grytanlagsprov och därtill hörande träning innebära en risk för att värdefulla bruksegenskaper går förlorade inom grythundraserna.

Jägareförbundets uppfattningen är att verksamheten absolut bör få fortsätta och att eventuella

justeringar i regelverket endast bör vara av den omfattningen att de inte i praktiken omöjliggör detta.

Jägareförbundet anser dock att grytjakten som jaktform inte får stå och falla med grytanlagsproven. En del av de hundar som används vid grytjakt idag gör detta utan att ha tränats eller testats i konstgryt. Avel på bruksegenskaper är inte helt omöjlig även utifrån egenskaper visade vid praktisk jakt, även om detta är ett i vissa avseenden kan vara osäkrare mått. Men, från jaktetisk synpunkt är det självfallet bättre att utbildning och avel av grythundar sker vid och utifrån kontrollerade förhållanden där traumatiska skador kan förhindras och där direkt olämpliga hundar kan sorteras bort.

Det finns inga tillförlitliga uppgifter på grytjakten omfattning. Avskjutningsstatistiken för den senaste jaktsäsongen (2002) visar att det fälldes ca 65.000 rävar och ca 25.000 grävlingar. (Se bilagda diagram över utvecklingen i avskjutningen som också är en god spegelbild av trenden i respektive population). Andelen djur som fålls i samband med grytjakt varierar i olika delar av landet och är i viss mån beroende av förekomsten av grytjaktintresserade jägare. De jägare som håller sig med grytjaktshund blir också ofta engagerade av andra jägare och markägare och bedriver således grytjakt över stora arealer. Av den totala avskjutningen av räv och grävling utgör andelen fällda djur vid grytjakt i alla händelser en icke obetydlig andel.

Vad gäller grävlingjakten är det främst två jaktmetoder som dominerar. Det ena är fångst av grävling i fälla och det andra är grytjakt. Ett förbud mot grytjakt skulle för grävlingens del innebära att grävlingstammen på sikt skulle öka. Följden av detta blir ökade skador på jordbruksgrödor, bärodlingar etc. men också på husgrunder och byggnader. Möjligheten att plocka bort skadegörande individer skulle samtidigt kraftigt försämrats. Grävlingen är vidare en icke oväsentlig predator inte minst på markhäckande fåglar och en ökande grävlingpopulation skulle områdesvis bli en begränsande faktor för vissa arter.

Räven förekommer numera, efter återhämtningen från den mest intensiva rävskaftsperioden, i mycket stora stammar. Rävns effektivitet som predator på en lång rad djur- och fågelarter är välkänd. Som en direkt följd av detta är ett flertal småviltarter numerärt betydligt svagare än under tidigare perioder med låg rävskaft, exempelvis under rävskaftsåren under 1980-talet och dessförinnan årtiondena med mycket höga priser på rävskaft, under 1900-talets första hälft. Detta har visats vetenskapligt för skogshöns och hare men gäller med största sannolikhet även för flera vadararter, exempelvis storspov, samt för en rad andra arter. Tänkvärt i detta sammanhang är att de markhäckande fågelarter som expanderar idag framförallt är stora och aggressiva boförsvare som tranor, gäss och svanar. Vidare har viltforskningen beräknat att andelen rådjurskid som tas av räven är så hög som 60-70 % i vissa områden. Ett extremt exempel på en rödrävsdrabbad art är fjällräven som är direkt utrotningshotad till viss del på grund av rödrävns expansion i fjälltrakterna. Riktad jakt på räv är alltså av stor betydelse såväl för markernas avkastning av småvilt som för den biologiska mångfalden. (Se bilagda diagram utvisande rävns inverkan på skogsharepopulationen)

Grytjakt på räv upplever en ökande trend då rävjaktstraditionen stadigt stärks efter att ha varit svag under den intensiva rävskaftsperioden. Framförallt under den tid då snön tidigt blir för djup för jakt med drivande hund, eller skare bildas som omöjliggör att drivande hundar kan användas, står jakten med grythund - tillsammans med vakjakten - för en mycket viktig del av den totala rävaavskjutningen.

Jakten med grythund är dessutom inte sällan ett komplement till rävjakt med drivande hund, vanligtvis stövare. Om grytjakten förbjuds kommer således jakten med drivande hund att bli avsevärt mindre effektiv genom att jakten måste avbrytas i och med att räven går i gryt. Dessutom inställer sig frågan vad som händer om en drivande tax tar sig ner i ett gryt. När får man skjuta räven som lämnar grytet?

Ett förbud mot grytjakt på räv skulle alltså innebära ett stort bakslag för rävjakten och ha en stor negativ effekt på jaktutövningen samt på den praktiska viltvården. Det finns även en viktig djurskyddsaspekt på grythundsjakten. Såväl trafikskadade grävlingar och rävar, som djur av dessa arter skadskjutna vid jakt, går regelmässigt i gryt. Ett förbud mot grytjakt innebär i praktiken att eftersök på skadade rävar och grävlingar omöjliggörs och att merparten av alla skadade djur av dessa arter fortsättningsvis lämnas att dö av sina skador. Detta är naturligtvis djurskyddsmässigt fullständigt oacceptabelt. Vad gäller bekämpning av smittobärande räv och grävling vid ett eventuellt sjukdomsutbrott, exempelvis rabies och rävbåndmask, så skulle grytjakt vara ett av de verksammaste inslagen. Andra jaktformer skulle inte kunna ersätta grytjakten i detta avseende, endast komplettera den. Det finns en rad exempel på att just grythundar var den verksammaste metoden för att avlägsna svårt skabbangripna rävar i samband med denna epizooti. Möjligheten att med grythundar komma åt skabbangripna rävar är naturligtvis även idag en i allra högsta grad djurskyddsfråga. Från andra länder som drabbats av sjukdomsutbrott, företrädesvis rabies, finns exempel på att förgiftat kött spridits från luften samt att gryt systematiskt gasats med giftgas. Ingendera exemplet torde tilltala den svenska opinionen, varför tränade grythundar får ses som en oundgänglig resurs även i fråga om vår beredskap för smittsamma sjukdomar. Fågelkolonier på öar, holmar och skär drabbas ofta hårt av minkens predation. Här används ofta grythundar för att begränsa minkens effekter vilket är långt mer effektivt än nyttjandet av fällor eller andra jaktmetoder. Samma förhållande gäller när en eller flera rävar etablerar sig på öar som utgör särskilt känsliga fågellokaler. Mårdhunden – ett asiatiskt hunddjur - som är på stark frammarsch i Finland förekommer ännu sporadiskt i vårt land. Mårdhunden är en främmande viltart och Sverige har genom internationella åtaganden förbundit sig att motverka etableringen av nya arter som inte tillhör eller tillhört vår fauna. En etablering av mårdhunden i Sverige skulle tveklöst slå hårt mot flera småviltarter – främst markhäckande fåglar. Mårdhunden är också en möjlig bärare av rabies. Mårdhunden jagas bland annat genom grytjakt och ett grytjaksförbud skulle därmed försämra våra möjligheter att uppfylla den aktuella konventionen.

Synpunkter på Statens veterinärmedicinska anstalts yttrande

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) föreslår i sitt yttrande att den nuvarande verksamheten med träning och grytanlagsprov avsevärt bör förbättras. Jägareförbundet tillstyrker SVA:s skrivning om grävlinghågnens storlek, att grävlingarna ska vara uppfödda i fångenskap och ID-märkta samt att tiden som grävlingen används för prov begränsas. Vidare att transportförhållanden och transporttider ses över samt att en certifiering av grävlingshållare och provledare med avseende på djurskydd införs.

Jägareförbundet avstyrker däremot att man inför ett krav på att en veterinär ska vara närvarande vid varje tränings- och provtillfälle. Skälet till detta är följande. Att ställa krav på veterinärs närvaro vid träning och prov innebär att verksamheten görs mycket opraktisk och kostsam och omöjliggör i praktiken en stor del av dagens verksamhet. Sedan ett halvår tillbaka har bestämmelserna för grytprov kompletterats med ett krav på att ha ett galler som avskärmar samtliga gångar från kitteln. Genom detta har risken för traumatiska skador minimerats. Denna åtgärd i kombination med att man inför en certifiering innebär enligt Jägareförbundets bestämda uppfattning att skälet till att en veterinär ska vara närvarande vid varje tränings- och provtillfälle är undanröjt. Förbundet anser att det istället bör införas ett krav på att man i god tid före tränings- och provsäsongen anmäler tid och plats för verksamheten till miljö- och hälsokontoret vilket möjliggör en kontroll vid behov.

SVENSKA JÄGAREFÖRBUNDET

Owe Wiktorin

Ordförande

Christer Sundquist

Generalsekreterare

Bilaga:

Yttrande 2000-01-12

Diagram fällda grävlingar t.o.m. år 2000

Diagram fällda rödrävar t.o.m. år 2000

Diagram fällda rödrävar och skogsharar